

Смирнова К.В.

*доцент кафедри порівняльного і європейського права
Інституту міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка,
кандидат юридичних наук*

РОЛЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ У ПРОЦЕСІ РЕФОРМУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ СИСТЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

Міжнародно-правові механізми захисту прав людини охоплюють дві основні моделі, які охоплюють як універсальну, так і регіональні системи захисту прав людини. На сьогодні дві ці моделі не складають відокремленої частини цілісного, а постійно знаходяться у взаємозв'язку, що проявляється у методах співробітництва та взаємовпливу. Процеси реформування систем захисту прав людини прослідковуються як на рівні ООН, так і на рівні регіональних міжнародних організацій. Зокрема, створена Рада ООН з прав людини 2006 року схвалила так зв. «інституційний пакет», який передбачає основні три механізми: механізм універсальної періодичної звітності, механізм консультативного комітету та механізм подачі скарг. Такий реформований механізм колегіальної звітності буде доповнювати, а не замінювати процедури звітності відповідно до міжнародно-правових договорів в сфері захисту прав людини. Процеси удосконалення призводять до підвищення ефективності організаційно-правових механізмів захисту прав людини.

Європейська система захисту прав людини складається з основних трьох компонентів – Ради Європи, ОБСЄ та Європейського Союзу. При чому процеси реформування на регіональному рівні слугують дієвим фактором удосконалення механізму забезпечення захищеності прав людини через судові установи та інші органи. Україна в червні 2012 року оголосила головні орієнтири головування в ОБСЄ в 2013 році, які в основному націлені на підтримання людського виміру, а саме проблематиці свободи слова, просування толерантності і недискримінації, гендерної рівності, боротьби з торгівлею людьми. З точки зору формально-юридичного підходу обов'язковості рішень основними компонентами європейської системи захисту прав людини слугують саме Рада Європи та Європейський Союз.

На сьогодні питання аналізу перспектив реформування таких систем знаходиться в центрі уваги як зарубіжної, так і вітчизняної доктрини. Поняття, проблеми сутності, стану, практичного застосування, удосконалення та перспектив розвитку прав людини піднімалися, зокрема, в працях В. Буткевича, М. Буроменського, А. Дмитрієва, О. Задорожного, П. Рабіновича, Н. Карпачової, С. Ківалова, М. Козюбри, І. Лукашука, В. Мицика, Р. Мюллерсона, С. Шевчука тощо, які досліджували як універсальні, так і регіональні системи захисту прав людини. При чому їх праці служили підґрунтям для прийняття рішень міжнародними організаціями щодо удосконалення цих механізмів. Необхідно відзначити дослідження таких вчених, як Т. Анцупова, О. Буткевич, М. Гнатовський, О. Кресін, Л. Луць, М. Микієвич, В. Муравйов, Р. Петров, П. Пушкар, О. Святун, М. Точицький, А. Федорова, Г. Юдківська, які в своїх працях зосереджували увагу на удосконаленні європейської системи захисту прав людини. Серед цих досліджень є чимало пропозицій щодо реформування європейської системи захисту прав людини.

Набуття міжнародної правосуб'єктності Європейським Союзом та інституційні зміни в середині нього, зміна міжнародно-правового статусу Хартії основних прав Євросоюзу, переговорний процес щодо приєднання Євросоюзу до Європейської Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод слугують підґрунтям для видозміни всієї європейської системи захисту прав людини. Постає питання – яку роль відіграє Європейський Союз в європейській системі захисту прав людини та її реформуванні.

Рада Європи та Європейський Союз, будучи визнаними суб'єктами міжнародного права, являють собою індивідуальні і повноцінні правові системи. За словами Л. Луць, формується нове явище – міждержавні правові системи [1, с. 7]. Водночас разом право Ради Європи і право Європейського Союзу складають вагомую частину європейського права, яке за суттю є міжнародним регіональним правом [2, с. 155]. Хоча знову ж таки в доктрині є критичні і неоднозначні погляди на це [3]. Зокрема, в праці В. Мармазова [4], присвяченій методам тлумачення норм європейського права, аналізуються виключно норми Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, прийнятої в рамках Ради Європи. На відміну від цієї точки зору професор В. Забігайло в своїй праці «Європейське право: міфічний постулат чи об'єктивний

орієнтир розвитку законодавства України?» розумів термін «європейське право» виключно в якості системи норм, ухвалених в рамках Європейського союзу [5]. Не дивлячись на такі протирічливі і неоднозначні погляди деяких представників доктрини, європейська система захисту прав людини на сьогодні представлена такими правовими механізмами, як механізм правових інструментів Європейського Союзу та міжнародно-правових стандартів Ради Європи. При цьому найголовнішим принципом функціонування європейської системи захисту прав людини є узгодженість політик, цінностей та принципів її складових. Важливе значення для забезпечення узгодженості правових систем Ради Європи, Євросоюзу та держав-учасниць має правовий механізм взаємодії, який визначено як систему правових засобів (зокрема, процедур), що сприяють узгодженому гармонійному функціонуванню міждержавних та національних правових систем у межах єдиного правового простору [1, с. 11].

В правовій системі Європейського Союзу захист прав людини посідає одне з центральних місць як елемент забезпечення ефективного функціонування внутрішнього ринку. При цьому ст. 2 Договору про Європейський Союз вказує, що цінності поваги до людської гідності, свободи, демократії, рівності, верховенства права і поваги прав людини є спільними для всіх держав-членів у суспільстві, де домінують плюралізм, недискримінація, терпимість, справедливість, солідарність і рівність між жінками і чоловіками. Стаття 3 вказаного Договору зазначає, що на рівні із заснуванням внутрішнього ринку Євросоюзу, однією з цілей об'єднання є боротьба з соціальним відчуженням і дискримінацією, сприяння справедливості і захисту, рівності, солідарності між поколіннями і захисту прав дитини. Хоча, у доктрині наявна точка зору, відповідно до якої права людини знаходились поза дією *acquis communautaire* [6]. З цією позицією важко погодитись у зв'язку з тим, що поняття *acquis communautaire* є широким і становить основу правопорядку Євросоюзу, який включає в себе сукупність правових норм, що мають обов'язковий та рекомендаційний характер, судових рішень, доктринальних понять, рекомендацій та домовленостей [7]. Таким чином, можна констатувати, що *acquis* є комплексом «твердого» та «м'якого» права Євросоюзу, включаючи його основні принципи, доктрини та цінності. Підтвердженням цього є, наприклад, зміна правового статусу такого документу як

Хартія основних прав Європейського Союзу, яка була проголошена у 2000 році на саміті Євросоюзу у м. Ніцца. Відповідно до статті 6 Договору про Європейський Союз норми Хартії набувають такої ж юридичної сили, що й установчі договори європейського об'єднання. Даний документ є новим етапом у розвитку нормативного закріплення прав людини з притаманними їй юридичною силою і механізмом реалізації [8, с. 348].

Європейський Союз та Рада Європи має довгу історію своєї співпраці. Їхні відносини були закріплені двосторонніми офіційними документами 1987, 1996 і 2001 років. Проте, як зазначає український дослідник І. Піляєв, співробітництво між цими двома організаціями було оголошено ще в 1951 році, а започатковано першими домовленостями у 1959 році. Проте, як він зазначає, подальші домовленості не мали суттєвих практичних наслідків [9, 248]. Це співробітництво ґрунтувалося в основному на обміні листами, меморандумах про взаєморозуміння та внутрішніх актах органів організацій [9; 10]. В доктрині лунає точка зору, що інструменти співпраці європейських організацій (Ради Європи з Європейським Союзом, з ОБСЄ) стали передумовою реформи Ради Європи. Зокрема, О. Кресін у своїй статті, присвяченій питанням реформування Ради Європи, детально обґрунтовує передумови такого реформування, визначає його перспективи [10]. Він зауважує, що «питання реформування Ради Європи слід розглядати в контексті трансформації Європейського Союзу». Погоджуючись з цією точкою зору, дійсно необхідно визначити ключову роль Європейського Союзу у процесі удосконалення європейської системи захисту прав людини. При цьому такий вплив здійснюється Євросоюзом як *на регіональному, так і універсальному рівнях*.

Ключовими факторами для видозміни європейської системи захисту прав людини стають не тільки внутрішні процеси реформування Ради Європи [11], а й вироблення правових інструментів приєднання Європейського Союзу до Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року.

Формальні і неформальні передумови до проведення переговорів щодо приєднання Європейського Союзу до Європейської Конвенції з прав людини мали місце в обох організаціях, починаючи з кінця 1970-х років. У 2001 році Робоча група з правових та технічних питань можливого приєднання ЄС до Європейської конвенції про права людини (GT-DH-ЄС) було доручено провести досліджен-

ня правових і технічних питань, які повинні бути вирішені в разі можливого приєднання Європейського Союзу до Європейської конвенції про права людини, а також інші засоби, щоб уникнути будь-яких суперечностей між правовою системою Європейського союзу і системи Конвенції. Після набуття чинності Лісабонськими договорами про Європейський Союз та його функціонування та Протоколу № 14 до Європейської Конвенції про права людини, таке приєднання здобуло формально-юридичного підґрунтя. Стаття 6 Договору про Європейський Союз (п. 2) проголошує, що «Союз приєднається до Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод». При чому робиться зауваження, що таке приєднання жодним чином не повинно вплинути на компетенцію Союзу. У Протоколі № 8 до ДФЄС передбачається, що угода про приєднання Союзу до Європейської конвенції з прав людини [12] включатиме положення, спрямовані на збереження специфічної природи Євросоюзу та його правової системи. Зокрема, це стосується спеціальних положень щодо можливої участі Союзу у контролюючих органах Європейської конвенції з прав людини, а також що судові позови, позивачами в яких будуть держави-члени ЄС та індивідуальні особи, будуть подаватися відповідним чином оформлені, проти держав-членів ЄС та/або Союзу.

Окрім цього формулювання, ст. 6 п. 3 Договору про Євросоюз, в якій міститься норма, відповідно до якої основні права, які гарантовані Європейською Конвенцією, становлять загальні принципи права Союзу, підтверджує ще раз узгодженість, цілісність та спільність європейської системи захисту прав людини. Хартія Європейського Союзу про права людини також підтверджує права, що впливають, зокрема, із загальних для держав-членів конституційних традицій і міжнародних зобов'язань, з Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, із соціальних хартій, прийнятих Союзом та Радою Європи, а також із судової практики Суду Європейського Союзу та Європейського Суду з прав людини.

Комісія ЄС 4 червня 2010 року отримала від Ради Євросоюзу мандат на проведення переговорів від імені Євросоюзу про приєднання до Європейської конвенції. 26 травня 2010 р. Комітет міністрів Ради Європи дав спеціальний мандат Узгоджувальному комітетові з прав людини підготувати відповідний юридичний документ щодо про приєднання Євросоюзу до Європейської конвенції. Неофіційна

робоча група, що складається з 14 експертів з держав-членів Ради Європи (7 держав-членів ЄС та 7 з-поза меж держав-членів ЄС) було доручено обговорити і розробити спільно з Європейською комісією, правові документи для приєднання. У період з липня 2010 року по червень 2011 року неформальна робоча група провела в цілому вісім зустрічей з Комісією ЄС, в ході яких були розроблені і передані Узгоджувальному комітетові проект угоди про приєднання, пояснювальну доповідь і проект правил, які будуть додані до Правил комітету міністрів з нагляду за виконанням постанов і умов мирових угод [13]. Проект документів містять положення, що стосуються процедури приєднання (в тому числі питання, пов'язані з приєднанням до різних протоколів, допустимі застереження і т.д.), участі Євросоюзу в органах Ради Європи, пов'язані із системою Європейського суду з прав людини (в тому числі її фінансової участі в системі та його права голосу в Комітеті міністрів), а також можливості подальших адаптацій системи Європейського суду з прав людини до особливостей системи Євросоюзу, включаючи створення спільного механізму відповідача у випадках залучення Євросоюзу та однієї або декілька держав-членів. В жовтні 2011 року Узгоджувальний комітет обговорив проекти документів і, враховуючи політичні наслідки деяких з не вирішених проблем, вирішив передати доповідь і проект документів до Комітету Міністрів для розгляду і подальших вказівок. Після затвердження Проекту з боку Узгоджувального комітету з прав людини, він передається до Комітету Міністрів Ради Європи. 13 червня 2012 р. Комітет міністрів доручив Узгоджувальному комітетові вести переговори з Європейським Союзом у спеціальній групі «47+1» з тим, щоб невідкладно завершити проделу приєднання. Таким чином, першою предметною нарадою між Комісією ЄС та Узгоджувальним комітетом відбулася 21 червня 2012 року, в ході якої був погоджений календар наступних зустрічей та були узгоджені деякі процедурні аспекти. Наступні зустрічі заплановані на осінь 2012 року, в ході яких буде обговорюватись подальші кроки до процесу приєднання. Для завершення процедури з боку Ради Європи Парламентська Асамблея Ради Європи приймає висновок щодо Проекту Угоди, після цього Проект затверджується на засіданні Комітету Міністрів Ради Європи та стає відкритим для підписання.

В результаті приєднання до Європейської конвенції з прав людини Євросоюз інтегрується у фундаментальну європейську систему захисту прав людини. Союз буде зобов'язаний дотримуватися

Європейської конвенції з прав людини під зовнішнім контролем Європейського суду з прав людини. При цьому цей механізм буде діяти в якості додаткового до внутрішнього механізму захисту прав людини, який функціонує в Союзі та посилюється в результаті включення Хартії основних прав людини Євросоюзу в систему його установчих документів. Приєднання до Конвенції та протоколів до неї накладатиме на ЄС тільки зобов'язання, пов'язані із актами, заходами та бездіяльністю його інститутів, органів, установ та агенцій, а також осіб, які діють від його імені. Ніщо в Конвенції або протоколах до неї не повинно вимагати від ЄС діяти або вживати заходи в тих сферах, де він не наділений компетенцією [14]. Сама процедура приєднання Євросоюзу до Європейської конвенції з прав людини є триваючою та потребує узгодження як внутрішніх правил Ради Європи, так і внутрішніх процедур в Євросоюзі. Такий процес стає тривалим та дискусійним.

Одночасно із посиленням європейської системи захисту прав людини Євросоюз посилює свою внутрішню політику щодо захисту прав людини й на *універсальному рівні*. Співпраця Євросоюзу з ООН має довгу історію. Однак тільки із набуттям чинності Лісабонськими договорами, а саме із набуття міжнародної правосуб'єктності Євросоюзом, така співпраця отримала інституційно-організаційне закріплення. 4 травня 2011 року Генеральна Асамблея ООН затвердила процедуру участі Європейського Союзу в якості спостерігача в роботі Асамблеї та в конференціях ООН. Відповідно до Резолюції Генеральної Асамблеї ООН Європейський Союз вправі брати участь в роботі Асамблеї та отримав низку прав, як спостерігач. Серед таких прав – виступи на сесіях Генеральної Асамблеї, робота в її комітетах, участь у загальних дебатах, подання пропозицій або поправок, якщо їх узгоджено державами-членами Євросоюзу [15].

Питання захисту прав людини є одним з центральних в спільній зовнішній політиці та політики безпеки Союзу. Стаття 21 Договору про Європейський Союз підтверджує рішучість ЄС щодо заохочення прав людини та демократії у всіх її зовнішніх впливів. Набрання законної сили Хартії основних прав ЄС, і перспектива ухвалення в ЄС юрисдикції Європейського суду з прав людини шляхом його приєднання до Європейської конвенції з прав людини, підкреслити прихильність ЄС в області прав людини в усіх сфери. У межах своїх власних кордонів, ЄС та його держави-члени повні рішучості служити прикладом у справі забезпечення поваги

прав людини. Союз забезпечує узгодженість політики захисту прав людини у зовнішньополітичній діяльності (п. 3 ст. 21 Договору про Євросоюз).

Комісія ЄС 12 грудня 2011 року за пропозицією Високого представника з зовнішніх справ прийняла Повідомлення «Права людини та демократія в центрі зовнішньої політики Євросоюзу – на шляху до більшої ефективності». На основі цього документу був розроблений перший документ Євросоюзу, який проголошує єдині цілі, принципи та пріоритети в сфері захисту прав людини, спрямовані на підвищення ефективності та узгодженості політики Євросоюзу. Таким чином, 25 червня 2012 року Рада Євросоюзу схвалила Стратегічну Рамкову програму з прав людини та демократії разом із Планом дій щодо захисту прав людини і демократії, що є інструментом її імплементації [16]. Стратегічна рамкова програма ЄС стає переломним моментом в політиці ЄС щодо прав людини. До прийняття цього документу Євросоюз приймав рішення щодо стану забезпечення захисту прав людини в окремих регіонах чи країнах. З часом, ЄС також розроблював ряд «принципів» та інших директивних вказівок, але вказаний документ є першим єдиним стратегічним документом

В Стратегічній рамковій програмі визначено, що Союз прагне до запобігання порушень прав людини у всьому світі і, де відбуваються порушення. З цією метою ЄС буде нарощувати свої зусилля щодо заохочення прав людини, демократії та верховенства права в усіх аспектах зовнішньої політики. Це буде зміцнювати свої можливості і механізми раннього попередження та запобігання криз відповідальності спричинити за собою порушення прав людини. Документом встановлюються принципи, цілі та пріоритети, які розроблені для підвищення ефективності та узгодженості політики ЄС протягом десяти років. Такими ключовими аспектами Стратегічної рамкової програми стають: забезпечення прав людини у всіх сферах політики Євросоюзу; сприяння універсальності прав людини; сприяння забезпеченню прав людини у зовнішніх політиках всіх держав-членів ЄС; удосконалення механізмів співпраці ЄС на дво- та багатосторонньому рівнях з третіми країнами та міжнародними організаціями. Ці пріоритети забезпечують узгоджену основу для справді колективних зусиль, за участю держав-членів ЄС, а також інститутів ЄС.

Інструментом реалізації Стратегічної рамкової програми стає План дій з прав людини та демократії. Цей акт є документом деталізації та практичної реалізації стратегічних пріоритетів, які були проголошені Радою Євросоюзу. План дій містить 36 основних сфер, де зосереджується увага на захисті прав людини, серед яких виділені 97 пріоритетів дій. При чому в цьому документі чітко визначені відповідальні установи за реалізацію цих пріоритетів (Рада ЄС, Комісія ЄС, Європейська служба зовнішньополітичної діяльності Союзу, держави-члени) та часові рамки виконання пріоритетів (в цілому до 31 грудня 2014 року). Проаналізувавши правовий зміст цих документів, можна прийти до висновку, що такі акти не вписуються в загальний інструментарій Євросоюзу, встановлений ст. 288 Договору про функціонування Євросоюзу. Таке рішення не є законодавчим актом (відповідно до ст. 31 Договору про Євросоюз). Відповідно до ст. 25 Договору про Євросоюз спільна зовнішня політика та політика безпеки здійснюється шляхом «а) визначення загальних напрямів; б) ухвалення рішень, що визначають дії, що має розроблювати Союз, позицію, що має виробляти Союз, і порядок імплементації рішень; в) зміцнення систематичного співробітництва між державами-членами у здійсненні їхньої політики». Таким чином за своєю правовою природою Стратегічна рамкова програма є рішенням, яке ухвалюється в рамках СЗППБ, а План дій є рішенням з метою його імплементації. Не дивлячись на те, що обов'язковість таких рішень чітко не встановлена установчими договорами, вони слугують актами «м'якого» права, які мають певні практичні наслідки. Такі наслідки витікають із зобов'язання держав-членів підтримувати таку політику у дусі лояльності і взаємної солідарності й дотримання заходів Союзу у цій сфері, як це чітко зафіксовано у п. 3 ст. 24 Договору про Євросоюз. При цьому реалізацію СЗППБ покладено не тільки на Високого представника, а й на держав-членів Союзу (абз. 5 ст. 26 Договору про Євросоюз).

Відповідно до ст. 33 Договору про Євросоюз Рада за пропозицією Високого представника з зовнішніх справ може призначати спеціальних представників із визначеними мандатами щодо окремих політичних питань. На цій правовій основі з метою сприяння реалізації Стратегічної рамкової програми і плану дій Високий представник запропонував призначити спеціального представника Євросоюзу з прав людини. Рішенням Ради 2012/440/CFSP від 25 липня 2012 року був призначений спеціальний Представник Євро-

союзу з прав людини – Ставрос Ламбрінідіс [17]. Відповідно до цього рішення спеціальний представник наділяється мандатом, зокрема, сприяння реалізації Стратегічної рамкової програми Євросоюзу та його Плану дій, розширення діалогу з урядами третіх країн і міжнародних і регіональних організацій з прав людини, а також з організаціями громадянського суспільства та іншими відповідними суб'єктами з метою забезпечення ефективності та видимості людської політики Союзу прав людини; сприяння поліпшенню узгодженості та послідовності політики Союзу та його дій в сфері захисту прав людини, зокрема, шляхом внесення вкладу в розробку відповідної політики Союзу (ст. 3 Рішення Ради ЄС). Рішенням проголошено, що його мандат триватиме до 30 червня 2014 року. Як визначено в самому Рішенні Ради ЄС мандат Спеціального Представника ЄС засновується на політичних цілях Союзу в галузі прав людини, викладених в установчому договорі, Хартії основних прав Європейського Союзу, а також Стратегічній рамковій програмі ЄС з прав людини і демократії та план дій ЄС з прав людини з правом приймати рекомендації.

В Європейському Союзі вперше вводиться посада спеціалізованого представника Союзу. Саме ця інституційна зміна в Союзі призводить до удосконалення європейського механізму захисту прав людини та посилення його ролі в універсальній системі захисту прав людини. Інтегрованість європейської системи захисту прав людини, яка виражається у приєднанні Євросоюзу до системи Європейської конвенції з прав людини, удосконалення внутрішнього інституційного механізму захисту прав людини в Євросоюзі призводить до посилення ролі об'єднання у виробленні механізмів захисту прав людини.

Джерела

1. Луць Л.А. Європейські міждержавні правові системи: загальнотеоретична характеристика: Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук: спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових вчень» / Л. А. Луць. - К., 2005. - 32 с.
2. Санченко А.Є. Парадигма взаємодії Ради Європи та Європейського Союзу в процесі розвитку європейського міжнародного права // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2011. – №1(4). – С. 154–159.
3. Муравйов В.І., Смирнова К.В. Європейське право: правова категорія, наука, доктрина // Право України. – 2011. – №4. – С. 141-147.

4. Мармазов В. Методи тлумачення норм європейського права / В.Мармазов // Укр. часопис міжнар. права. – 2003. – № 2. – С. 65–70.
5. Забигаїло В. Європейське право: міфический постулат или об'єктивный ориентир развития законодательства Украины? / В.Забигаїло // Укр. часопис міжнар. права. – 2001. – № 1. – С. 61–64.
6. Шишкова Н. Хартія основних прав Європейського Союзу і проблеми її конституційного розвитку // Юридичний журнал. – 2004. – № 4. – С. 35.
7. Смирнова К.В. Співвідношення *acquis communautaire* та джерел права Європейського Союзу // Українсько-грецький міжнародний науковий юридичний журнал «Порівняльно-правові дослідження» – 2011. – Вип. 1. – С. 121-126.
8. Толкачова Н.Б. Система захисту прав людини в Європейському Союзі // Часопис Київського університету права. – 2009. – № 4. – С. 346-350.
9. Піляєв І.С. Рада Європи в сучасному євроінтеграційному процесі: Монографія. – К.: Видавничий дім «Юридична книга», 2003. – 436 с.
10. Кресін О.В. Сучасний етап реформування Ради Європи // Європейське право (дод. до журн. Право України). – 2012. – № 1. – С. 138-153.
11. Див. детальніше про реформування: Тоцицький М. Реформа Європейського суду з прав людини та внесок українського головування в Комітеті міністрів Ради Європи в процес реформування Європейського суду з прав людини // Європейське право (дод. до журн. Право України). – 2012. – № 1. – С. 132-137.
12. Protocol (№ 8) relating to Article 6(2) of the Treaty on European Union on the accession of the Union to the European Convention on the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms // Official Journal. – 2009. – 09.05. – С 115. – 273 p.
13. Meeting Report. 8th Working Meeting of the CDDH Informal Working Group on the accession of the European Union to the European Convention on Human Rights (CDDH-UE) with the European Commission. – Strasbourg. – 24.06.2011. – 11 p.
14. Муравйов В., Святун О. Захист прав людини в Європейському Союзі // Право України. – 2011. – № 6. – С. 85-100.
15. Смирнова К.В. Європейська інтеграція України: актуальні питання // Право України. – 2011. – № 5. – С. 148-152.
16. EU Strategic Framework on Human Rights and Democracy (11417/12) від 25 червня 2012 року – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до журн. : <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/12/st11/st11855.en12.pdf> – Назва з титул. екрану
17. Council Decision 2012/440/CFSP of 25 July 2012 appointing the European Union Special Representative for Human Rights // Official Journal of the European Union. – 2012. – L 200/21.

Анотація

***Смирнова К.В.* Роль Європейського Союзу у процесі реформування європейської системи захисту прав людини. – Стаття.**

Стаття присвячена дослідженню правових механізмів європейської системи захисту прав людини та процесів її реформування. Аналізується механізми реформування внутрішньої системи захисту прав людини в Євросоюзі. Доведено, що реформування європейської системи захисту прав людини залежить від процесів трансформації в Євросоюзі.

Ключові слова: Європейський Союз, Рада Європи, європейська система захисту прав людини, Європейська конвенція з прав людини

Аннотация

***Смирнова К.В.* Роль Европейского Союза в процессе реформирования европейской системы прав человека. – Статья.**

Статья посвящена исследованию правовых механизмов европейской системы защиты прав человека и процессов ее реформирования. Анализируются механизмы реформирования внутренней системы защиты прав человека в Евросоюзе. Доказано, что реформирование европейской системы защиты прав человека зависит от процессов трансформации в Евросоюзе.

Ключевые слова: Европейский Союз, Совет Европы, европейская система защиты прав человека, Европейская конвенция по правам человека.

Summary

***Smyrnova K.* The Role of the EU in the process of reform of the European system of human rights. – Article.**

The article deals with the legal mechanisms of the European system of human rights protection and the process of reform. The mechanisms of the reform of the internal system of human rights protection in the EU are analyzed. Proved that the reform of the European system of human rights depends on the transformation processes in the EU.

Keywords: The European Union, Council of Europe, European system of human rights, European Convention on human rights.